

Fågelinventering av Tysjöarna, Jämtland

Delrapport 2021

2021-11-10

Författaren har hela ansvaret för innehållet i denna rapport. Innehållet ska inte tolkas som Europeiska unionens eller EU-kommissionens officiella ståndpunkt

The author has full responsibility for the content of this report. The content should not be interpreted as the official view of the European Commission or the European Union.

Författare

Ulla Falkdalen

Beställare

Länsstyrelsen i Jämtlands län

Projektledare

Elin Götzmann

Omslag

Norra Tysjön i Tysjöarnas naturreservat 2021

Foto: Ulla Falkdalen

Diarienummer hos Länsstyrelsen i Jämtlands län

512-350-2021

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Metoder	6
Räkning från fågeltorn	6
Våtmarksinventering	6
Inventeringen 2021	8
Väder och andra förutsättningar	8
Resultat	9
Diskussion	14
Litteratur/källförteckning	15

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jämtlands län har låtit inventera fåglar Tysjöarnas naturreservat i Östersunds kommun. Inventeringarna gjordes i syfte att följa upp effekterna av de restaureringsåtgärder som gjordes i början av 2010-talet.

Under årets inventering noterades 53 revir av 27 olika arter våtmarksfåglar. De mest talrika arterna var sävsparv, sothöna, gräsand och kricka följda av brunand och vigg. Brushane rastade både vår och höst. Enstaka individer av kärrensäppa och rödspov rastade också samt en ringand som sågs tillfälligt. Ett par fiskmåsar häckade i södra Tysjön, men de skrattmåsar som observerades sågs enbart födosökande då deras tidigare boplatser låg under vatten. Inga svarthakedoppingar sågs under 2021, däremot noterades tre par skäggdoppingar varav åtminstone ett par fick ungar. Brun kärrhöök och sångsvan fick en kull vardera och trana, grågås och kanadagås fick två kullar vardera.

Utöver våtmarksarterna noterades ytterligare 38 fågelarter, främst födosökande ladusvalor, hussvalor och tornseglare.

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtlands län har inom ramen för projektet GRIP on LIFE, låtit inventera fåglar inom Tysjöarnas naturreservat i Krokoms kommun. Inventeringarna görs i syfte att följa upp effekterna av de restaureringsåtgärder som tidigare har genomförts inom projektet Life to Ad(d)mire.

Vattenståndet i Tysjöarna höjdes avsevärt, bland annat genom igenläggning av diken och genom att med helikopter lämpa av gruslass mellan norra och södra Tysjön samt i Semsån som är sjöarnas utlopp. Dämningarna har gjorts i flera steg mellan åren 2013 och 2017 för att minska avrinningen från sjöarna, varvid vattenståndet höjts både i Semsån och i Tysjöarna (fig. 1).

I rapporten för 2021 års inventering görs ingen jämförelse med tidigare fågelinventeringar.

Fig1: Stentröskel mellan norra och södra sjön, 12 augusti 2021. Foto: Ulla Falkdalen

Metoder

Räkning från fågeltorn

Räkningarna följde den metodik för fågelräkning som beskrivs i avsnitt 3.12 i *Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar (version 4.0)*. Räkningarna utfördes med hjälp av tubkikare och handkikare, främst från västra och östra tornet i norra sjön och från södra tornet i södra sjön (fig. 2). Räkningarna genomfördes fyra gånger i maj-juni och två gånger i augusti-september. Observationerna är inlagda i Artportalen under projektet Uppföljning fåglar GRIP on LIFE IP Jämtlands län.

Fig. 2: Fågelräkning från östra fågeltornet i norra Tysjön. 12 augusti 2021. Foto: Ulla Falkdalen

Våtmarksinventering

Den använda metoden beskrivs i avsnittet ”Fältförfarande” i *Fåglar: förenklad revirkartering för våtmark (version 1.1)*. Efter upprepade besök i området under häckningstiden i maj-juni beräknades antalet revir av olika arter som är knutna till våtmarken. Varje fågelobservation fördes in på en karta tillsammans med information om fågelns beteende (exempelvis sjungande, varnande eller bofynd).

Revirkartering gjordes under fyra tillfällen varav två gånger i maj och två i juni. Undersökningsområden 1 - 4 var samma som under tidigare års inventeringar (fig. 3). Arter som inte betecknas som våtmarksarter har också noterats, men det har inte lagts tid på att notera vartenda exemplar av de vanligaste skogsarterna.

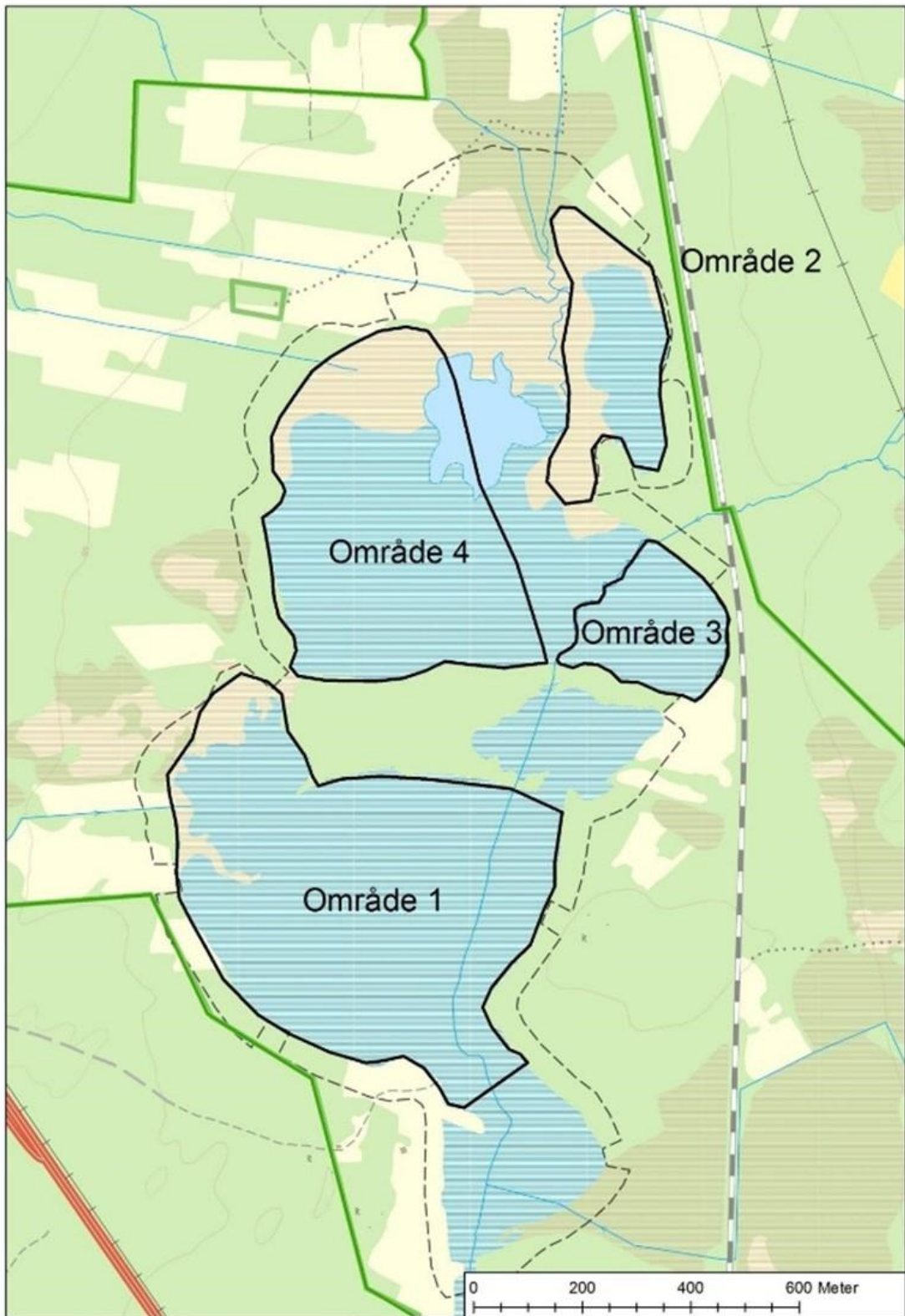

Fig. 3: Inventeringsområden för revirkartering

Inventeringen 2021

Väder och andra förutsättningar

Samtliga inventeringar genomfördes under dagar med uppehållsväder och klar sikt. Våren och snösmältningen var sen och under de första inventeringarna i mitten av maj var det bara sju grader varmt och molnigt. I slutet av maj var det fortsatt kyligt men klart och soligt väder. I mitten av juni hade temperaturen ökat till 20 grader för att återigen bli kyligt i slutet av juni, med sju, åtta grader tidigt på morgonen. Under inventeringen i mitten av augusti var det återigen varmt, +20 grader och soligt. Under det sista besöket i början av september låg temperaturen mellan 0 – 10 grader varmt, men vädret var klart och soligt.

Efter vattenståndshöjningen har det inte varit möjligt att vandra igenom de centrala delarna av undersökningsområdena, så inventeringen fick genomföras från fågeltorn och strandkanter. Område 2 benämndes som referensområde i den inventering som gjordes innan restaureringen, med det har varit täckt av vatten sedan dess, även under 2021.

Fig. 4: Kyligt väder den 14 maj under fågelräkning från södra fågeltornet. Foto: Ulla Falkdalen

Resultat

Efter utvärdering av de fyra besöken i maj och juni bedömdes att det totala antalet revir var 53 av 27 olika arter våtmarksfåglar (tabell 1). De mest talrika arterna var sävsparv, sothöna, gräsand och kricka följda av brunand och vigg. Små grupper av brushane rastade både vår och höst. Enstaka individer av kärrensäppa och rödspov rastade också samt en ringand som sågs tillfälligt i slutet av maj. Ett par fiskmås häckade i södra Tysjön, men något skrattmåso kunde inte noteras. Skrattmåsar sågs enbart födosökande. Några häckande skrattmåsar kunde inte ses. Inga svarthakedoppingar häckade under 2021, däremot sågs tre par skäggdoppingar varav åtminstone ett par fick ungar. Två par av trana och ett par sångsvan fick fram ungar 2021 och brun kärnhök som häckade i norra sjön lyckades också med häckningen. Det sågs även två par kanadagås och två par grågås med ungar.

Utöver våtmarksarterna noterades ytterligare 38 fågelarter, främst födosökande ladusvalor, hussvalor och tornseglare. Ungfåglar av stjärtmes sågs vid västra fågeltornet. Vid norra sjön var det gott om björktrastar och det hördes även sjungande rödvingetrast och taltrast runt sjöarna. (tabell 2).

Fig 5: Sævsparven hade åtta revir 2021 vid Tysjöarna. Foto: Ulla Falkdalen

Tabell 1. Våtmarksfåglar. Antal observationstillfällen och maxantal vår och höst, samt antal revir per art i Tysjöarnas naturreservat 2021.

Teckenförklaring +/++ = ströobservation/-er. R = rastande → = förbiflygande. * = sjungande enstaka tillfälle.

	Vår 2021		Revir	Höst 2021	
	Antal obs	Max		Antal obs	Max
Bläsand	3	2	1	2	10
Brun kärnhök	3	2	1	2	4
Brunand	4	10	2 - 4	1	9
Brushane	1	2	R	2	3
Drillsnäppa	2	1	0 - 1	1	2
Dvärgmåså	1	6	+		
Enkelbeckasin	5	2	1	0	
Fiskgjuse	1	1	0		
Fiskmåså	4	3	1		
Fisktärna	2	2	*	1	1
Gluttsnäppa	4	12	0 - 1	2	1
Grågås	5	5	2	3	7
Gråhäger	0	0	0	1	2
Gräsand	5	40	2 - 6	4	60
Grönbena	3	2	1	0	
Gulärta	1	20	*		
Kanadagås	5	9	2	1	2
Knipa	8	10	1 - 3	4	5
Kricka	5	16	3 - 5	3	110
Kärrensäppa			R	2	1
Morkulla	1	1	*		
Ringand	1	1	R		
Rödbena	3	2	0 - 2	0	
Rödspov	1	1	R	0	
Skedand	6	5	0 - 3	1	3
Skogssnäppa	3	1	0 - 1	1	2
Skrattmåså	5	125	0 - 3	1	9
Skäggdopping	4	6	1 - 3	1	1
Småfläckig sumphöna	1	1	*		
Sothöna	4	10	3 - 5	2	43
Storskrake	1	2	1	1	5
Storspov	2	2	0	0	0
Större strandpipare	2	2	1	1	3
Sångsvan	4	5	1	2	2
Sädesärta	2	2	1	1	2
Sävparv	7	5	8	5	2
Tofsvipa	4	6	0 - 4	1	7
Trana	6	4	2	3	4
Vigg	3	22	3	4	14

Tabell 2. Övriga fågelarter. Antal observationstillfällen och maxantal vår och höst, samt antal revir per art i Tysjöarnas naturreservat 2021.

Teckenförklaring +/++ = ströobservation/-er. R = rastande → = förbiflygande. * = sjungande enstaka tillfälle.

	Vår 2021		Revir	Höst 2021	
	Antal obs	Max		Antal obs	Max
Bergfink	1	1	*	1	5
Björktrast	3	11	++		
Blåmes			*	1	1
Bofink	5	++	++		
Domherre	1	1	*		
Dubbeltrast	1	1	*		
Fjällvråk			→	1	1
Gransångare	4	3	++	2	5
Grå flugsnappare	4	2	++	++	
Grönfink	2	1	*		
Grönsiska	2	5	*	2	4
Gärdsmyg			*	1	1
Hussvala	1	20	→		
Härmsångare	3	2	*		
Järnsparv	4	2	*		
Koltrast	1	1	*		
Korp			→	1	1
Kråka	5	2	++	1	1
Kungsfågel	4	3	++	2	2
Ladusvala	2	25	++		
Lärkfalk	1	1	+		
Lövsångare	5	5	++	1	3
Mindre korsnäbb	1	5	*	1	3
Nötskrika	1	1	*	1	4
Ringduva	2	2	→		
Rödhake	2	2	+	1	1
Rödvingetrast	5	5	++		
Spillkråka			+	1	1
Stjärtmes	1	5	1	1	1
Större hackspett			2		
Svartvit flugsnappare	1	1	+		
Talgoxe			+	2	2
Talltita			+	1	1
Taltrast	4	3	+		
Tornseglare	1	10	+		
Trädgårdssångare	2	2	*		
Trädpiplärka	4	4	+		
Ärtsångare	1	1	*		

Fig. 6: Ett fiskmåspår häckade på en tuva i södra sjön. Foto: Ulla Falkdalen

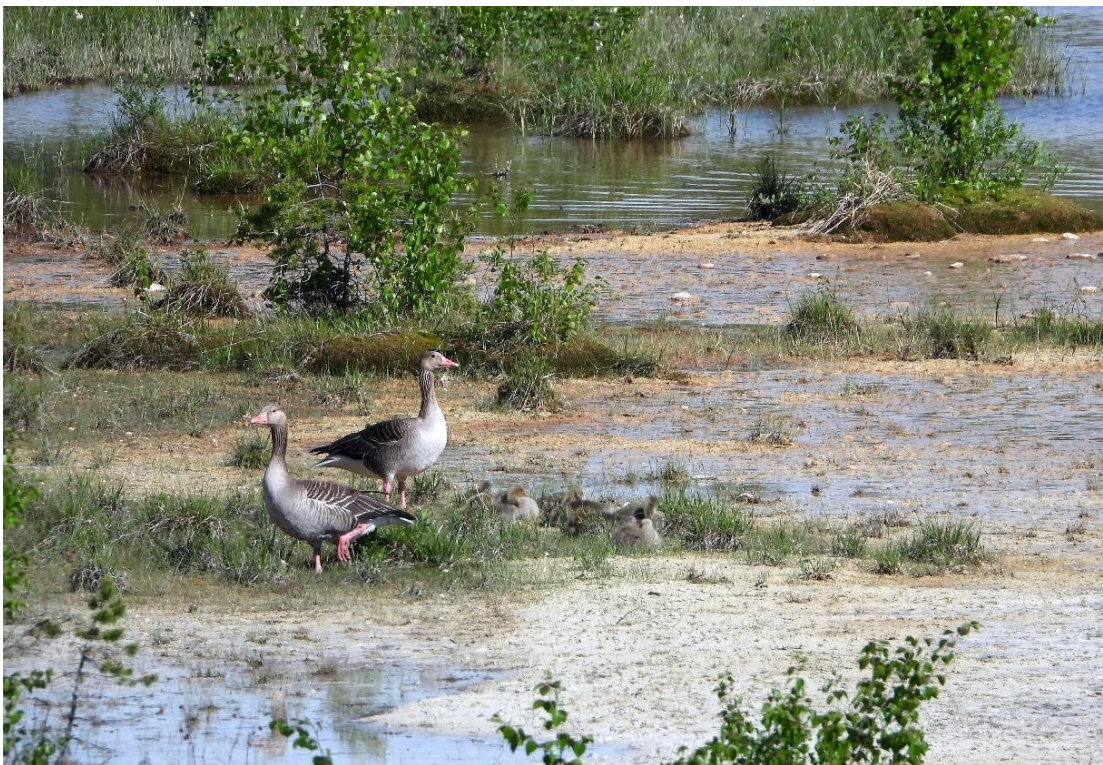

Fig. 7: Grågäss med ungar i nordvästra delen av södra sjön. Foto: Ulla Falkdalen

Fig. 8: Den större strandpiparen fick en kull i nordvästra delen av södra sjön. Foto: Ulla Falkdalen

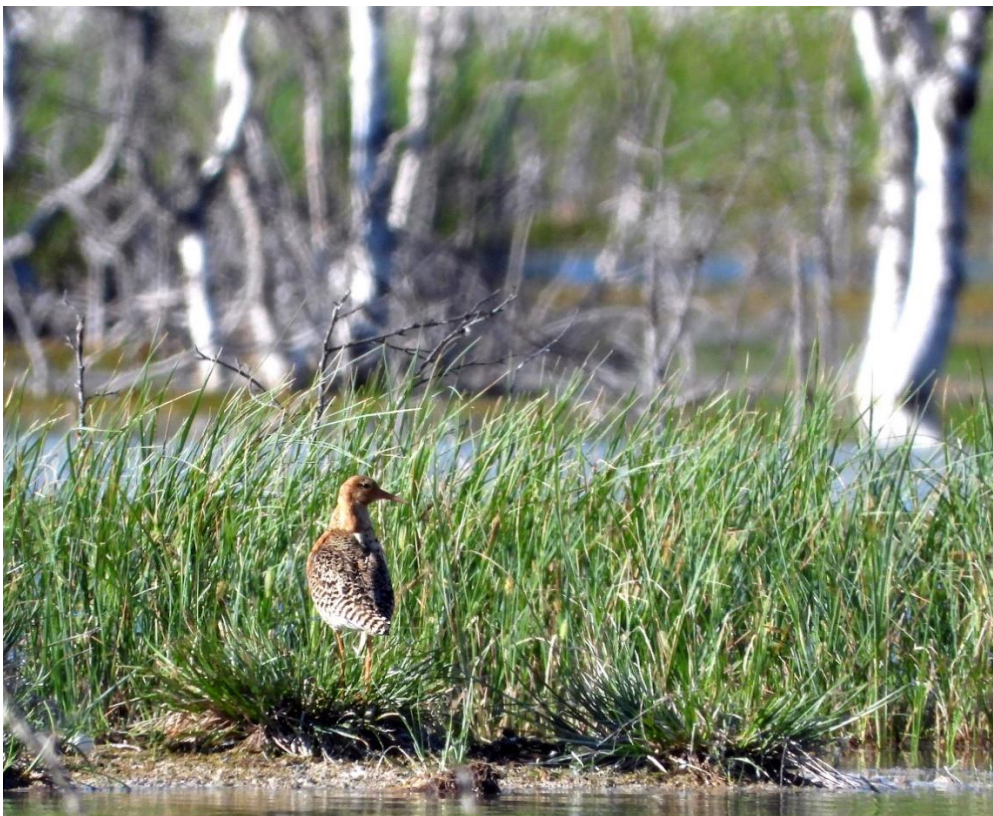

Fig. 9: Brushane rastar vår och höst på västra strandkanten av Tysjöarna. Foto: Ulla Falkdalen

Diskussion

Tysjöarnas vidsträckta kalkblekefält är sedan vattenståndshöjningen till största delen täckta av vatten, vilket sannolikt förklarar att det är relativt låga antal av både häckande och rastande vadarfåglar, samt att vissa arter helt saknats under årets undersökning. De vadare som rastar och i ett fåtal fall häckar, sågs främst i de små områden av kalkbleke som ligger ovan vattenytan i nordvästra delen av södra Tysjön samt längs den smala strandkanten i norra Tysjön. Tofsvipor syntes häcka på betesmark vid utloppet från södra Tysjön, men de var mycket oroliga och verkade ha problem med rävar, kråkor och tranor som födosökte i gräsmarken. Tidigare boplatser för skrattmåsar låg under vatten. Svarthakedopping saknades under årets inventeringstillfällen och skrattmåsar sågs enbart födosökande. I artportalen hade dock andra besökare rapporterat nio ungfåglar av skrattmås vid södra sjön i slutet av juli. Det är inte omöjligt att enstaka par av skrattmås lyckats häcka på höga tuvor som legat dolda bakom vassruggar. Det är stora avstånd över vattenytorna och särskilt i norra sjön finns stora vassruggar som begränsar sikten från fågeltorn och stränder. Det är därför möjligt att några fåglar undgått att bli räknade. Det ses ofta flockar av olika andfågelarter som rastar och födosöker i sjöarna, med det noteras inte så många andfågelkullar. Till viss del kan det bero på brist på lämpliga boplatser, men andfågelungar utsätts också för predation både från rovfåglar, kråkor och från gäddor. Troligtvis prederas de också av mindre rovdjur som kan finnas i området.

Fig. 10: Sångsvanar flygande över nordöstra viken (område 2). Foto: Ulla Falkdalen

Litteratur/källförteckning

Länsstyrelsen i Jämtlands län. Tysjöarna

<https://www.lansstyrelsen.se/jamtland/besoksmal/naturreservat/tysjoarna.html>
(hämtad 2021-11-06)

Naturvårdsverket. Fåglar: Förenklad revirkartering för våtmark. 2021-05-21

<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/vagledning/miljoovervakning/handledning/undersokningstyper/fagelrevirkartvatmark-2012-05-21.pdf> (hämtad 2021-10-06)

Naturvårdsverket. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar (version 2 4.0)

Havs
och Vatten
myndigheten

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program